

Jacques de Vroomen
Lezen om te leren

Het konijn was boos en niet zo'n beetje. De ezel, de rat en de hond hadden een spelletje hoogspringen gedaan over het kistje waarin het konijn woonde. De domme ezel had zijn aanloop helemaal verkeerd ingeschat en was bovenop het huisje terechtgekomen. Dat lag nu helemaal in duigen. De ezel, de rat en de hond, die zichtbaar te doen hadden met de ellende van het konijn, beloofden ieder een nieuw kistje te timmeren. "Denk erom", riep het konijn hen nog na, "één poot hoog, één kop dik en één lijf lang". Ik lachte want de komische uitkomst was voor-spelbaar. Samen met Bart, zeven jaar, keek ik naar een kinder-vertelling op tv. Bart lachte niet. Hij zag geen problemen, was blij dat het konijn nu drie huizen kreeg.

Literatuur als het rijk der verbeelding. In ons normale leven is een hond een huisgenoot, een soort mens op vier poten. Bij ratten denken we meestal eerst aan rattenvergif en ezels kennen we bijna alleen nog maar van een vakantie in Spanje. In een verhaal worden het gezellige kameraden die honderduit kletsen, soms wat steggelen en samen leuke spelletjes doen. Literatuur is goed, zo lees je in vrijwel ieder aanbevelingsrapport, omdat literatuur voedsel geeft voor de fantasie en daarmee het leven van de lezer verrijkt. Dat is in de laatste eeuw zo vaak opgemerkt dat het bijna een opvatting lijkt van alle tijden. Toch is dat niet het geval. De opvatting dat het lezen van literatuur goed is voor de ontwikkeling van de fantasie stamt uit de romantiek. De fantasiekant van literatuur is in allerlei vormen van boekpromotie zozeer benadrukt dat een andere kant van de zaak onderbelicht is geraakt. Literatuur is ook een uitstekend medium om ons een haarscherp beeld te geven van de werkelijkheid waarin wij of mensen elders op de aardbol leven.

Over Zuid-Amerika worden we met grote regelmaat geïnformeerd in kranten, tijdschriften en door radio en tv. Die bulk aan informatie heeft mij echter heel wat minder geleerd dan één boek: 'Honderd jaar eenzaamheid' van Márquez. Márquez kon iets waarin al die journalisten niet in geslaagd waren, de binnenkant van het Zuidamerikaanse continent zichtbaar maken. Ook over Zuid-Afrika heb ik het meeste geleerd uit een roman: 'Kroniek uit die doofpot' van John Miles. Een verhaal over een moord op

een zwarte politieagent door enkele blanke collega's. Over de waanzin van China's culturele revolutie is door sinologen al in een vroeg stadium geschreven. Voor een wereldbrede spreiding van die inzichten zorgde echter Jung Chang met 'Wilde Zwanen'.

Naar aanleiding van Theo Thijssens 'Kees de jongen' heeft een criticus eens opgemerkt dat dit boek op rijkskosten gratis zou moeten worden verstrekt aan ieder paar dat voor de gemeentelijke huwelijksambtenaar verschijnt. Om hun fantasie te ontwikkelen? Niks geen fantasie, gewoon informatie over hoe kinderen in elkaar zitten en zo geschreven dat de informatie beelden achterlaat die je na lezing nooit meer vergeet.

Leraren verdedigen hun literatuuronderwijs zeer regelmatig met het argument dat literatuur leerlingen brengt naar een gebied dat voor aardrijkskunde, geschiedenis of maatschappijleer terra incognita zou zijn: het rijk der verbeelding. Die literatuurleraren hebben geen ongelijk maar zijn wel te bescheiden. Literatuur vermag veel meer. Als bron van informatie over het menselijk bedrijf biedt de literatuur mogelijkheden waar geen wetenschapper toe in staat is.

En wat doen we met Bart die op het einde van die tv.-vertelling ontdekte dat het konijn met drie onmogelijke huizen zat? Bart heeft door literatuur een beetje logisch denken geleerd.

Dat kun je dus ook nog van verhalen leren.

